

V období Pražského jara vznikl pozoruhodný vojenský dokument

9.1.2025 - Daniel Povolný | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Na jaře 1968 vznikl na půdě Vojenské politické akademie Klementa Gottwalda v Praze pozoruhodný dokument Memorandum 68 aneb Formulovat a konstituovat československé státní zájmy v oblasti vojenství, který se snažil najít mírové východisko z permanentní konfrontace dvou nepřátelských bloků obecně nazývaných jako Západ a Východ, dvou ideologií kapitalismu a komunismu, dvou supervelmocí USA a SSSR, ale také dvou vojenských paktů NATO a Varšavské smlouvy.

Ministr národní obrany arm. gen. Martin Dzúr (uprostřed) na jednom ze setkání s vysokými představiteli Sovětské armády v 70. letech 20. století. Vlevo ministr obrany SSSR maršál Andrej Antonovič Grečko a vpravo náčelník Hlavní politické správy Sovětské armády a vojenského námořnictva arm. gen. Alexej Alexejevič Jepišev (foto VÚA-VHA) / Vpravo Ing. Bohumír Švarc při čekání na naskenování Memoranda 68/90 na pracovišti ÚSTR v Braníku (foto Daniel Povolný)

Patrně příliš nepřekvapí, že snaha ochránit malý národ před nukleárním holokaustem tím, že si vytvoří vlastní síť bilaterálních vztahů se svými sousedy i na druhé straně Železné opony, našla u Sovětů pramálo pochopení, ba právě naopak. Již ve druhé dekádě května 1968 musel ministr národní obrany genplk. **Martin Dzúr** svému sovětskému protějšku maršálu **Andreji Antonoviči Grečkovi** slíbit, že celou akademii zruší, k čemuž došlo o rok později – až po okupaci Československa vojsky pěti států Varšavské smlouvy. Hlavní autoři Memoranda 68 pplk. Ing. PhDr. **Milan Ždímal**, Csc., pplk. JUDr. **Bořivoj Švarc** i plk. doc. Ing. **Vladimír Řehák**, Csc. a také desítky ostatních spolupracovníků se zanedlouho ocitli pod soustředěným tlakem shora. Mnohé z nich poté tvrdě postihl normalizační režim.

Bohužel ne všichni měli to štěstí, že se dožili listopadu 1989 a pádu husákovského režimu. Již v roce 1977 zemřel pplk. Švarc, takže jeho jméno dnes znají snad už jen vojenští historikové a teoretici. Naštěstí pro veřejnost se jeho syn Ing. **Bořivoj Švarc** rozhodl, že to tak nenechá ...Zájemci o historii Pražského jara se proto na webu **Ústavu pro studium totalitních režimů** mohou začíst do téměř sedmdesáti zažloutlých listů Memoranda 68/90, dokumentární případové studie, kterou v říjnu 1990 zpracoval Milan Ždímal. Odhalil v ní nejen zákulisí vzniku Memoranda, ale rovněž jeho další neradostný osud, který doprovodil edicí nejdůležitějších dokumentů.

MEMORANDUM 1968

Doufejme tedy, že zveřejnění této případové studie, kromě připomínky vojáků z povolání, jež se nebáli samostatně myslet, vyvolá také zájem o jejich život a bude inspirací pro ostatní.

Vlevo nahoře: Sovětský obrněný transportér BRDM-1 projíždí v srpnu 1968 centrem Prahy / Vpravo: Demonstrace občanů proti okupaci na Václavském náměstí v Praze 21. srpna 1968 / Dole: Sovětský výsadkář se svým kalašnikovem a cigaretou (3x foto Muzeum Policie ČR)

<https://www.ustrcr.cz/v-obdobi-prazskeho-jara-vznikl-pozoruhodny-vojensky-dokument>